

פרשת דברים

תוכחה של אהבה

משה רבנו, גדול הדוברים, מלמד אותנו שיעור על אומנות התוכחה, תוכחה של אהבה. מעמד גדול ששייך ישירות למציאות חיינו.

פתיחה

בדור שלנו, כמעט שאי אפשר למצוא אפילו אדם אחד שיאהב תוכחה. חכמים אמרו בגמרא, "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו" (נגעים). אנחנו לא רואים את נגעי עצמנו ולא אוהבים כשמישהו מזכיר ומראה לנו אותם. אולם, תוכחה היא חלק חשוב מאוד בעבודה הרוחנית. היא מהווה מנוע חשוב להתקדמות. על ידי זה שאדם רואה חסרונותיו, נוצר הכלי הראוי להתחדשות ועליה רוחנית.

חומש 'דברים' פותח בדברי תוכחה שאומר משה רבנו לכל עם ישראל. כתוב במשלי, "אל-תוכח לץ, פן-ישנאך; הוכח לחכם, ויאקבך" (משלי ט' ח'). יש מעט מאוד חכמים כאלה שאוהבים תוכחה. אבל כאן בפרשה זה רגע מיוחד, כל עם ישראל שותים בשקיקה את דברי התוכחה הקשים של משה רבנו.

חומש 'דברים' שונה מקודמיו, הוא נקרא 'משנה תורה' והגאון מוילנה אומר שהוא מחולק לשלושה חלקים ולכן בפסוקים הראשונים שלו, מוזכר דיבורו של משה שלוש פעמים. פעם אחת, "אלה הדברים, אשר דבר משה", כנגד דברי התוכחה שבתחילת הספר. פעם שניה, "דבר משה, אל-בני ישראל, ככל אשר צוה ה' אתו, אלהם", כנגד החלק האמצעי שמכיל חזרה על מצוות התורה. פעם שלישית, "הואיל משה, באר את-התורה הזאת", כנגד החלק האחרון המכיל את הברכות והקללות של התורה. החומש נקרא 'משנה תורה' מפני שהוא עומד כחלק נפרד מארבעת החומשים שקדמו לו.

בגיל מאה ועשרים, לפני הפרדו מעליהם, עומד משה רבנו מול כל עם ישראל ומדבר את כל הדברים האלה, ספר תורה שלם. דרשה עצומה, השיא של יכולת הדיבור האנושית. הרב שליט"א אומר, משה רבנו מדבר כל כך הרבה דברים, נואם בפני העם כולו, שישים רבוא איש - אף אחד לא חולק עליו, אף אחד לא מתעייף, כולם שומעים ושומעים בשקיקה. כולם גם מקבלים את דברי התוכחה הארוכים והקשים שמוכיח אותם משה. ננסה להתבונן במהות הפנימית של התוכחה ולראות כיצד אפשר שעם שלם קיבל תוכחה באהבה, וכמובן, כיצד כל זה קשור אלינו כאן ועכשיו.

משנה תורה

ספר דברים הוא התורה המקבילה, אמרנו שהוא נקרא 'משנה תורה', שזה כמו משנה למלך. משה רבנו הוא היחיד שיכול לתת תורה גבוהה כמו שניתנה בהר סיני, הוא ה'משנה למלך'. יש את המלך עצמו שכולם יודעים שהוא המלך ויש את המשנה למלך, שסה"כ הוא עושה יותר ממה שהמלך עושה, אבל הוא נקרא משנה. הוא עושה רצון המלך. הוא לא עושה את רצונו הפרטי. איפה שהמלך נמצא, שם משנה המלך נמצא ולפעמים תחומי הפעילות שלו רחבים אפילו יותר משל המלך, אבל הוא כפוף למלך. לכן ספר דברים זהו 'משנה תורה' והוא נאמר ע"י ה'משנה למלך', העבד הנאמן, העניו באדם, משה רבנו. כל ספר 'דברים' השכינה מדברת מגרונו של משה. 'משנה' זה אותיות משה ועוד ה-נ' של השער החמישים, ספירת הבינה, עלמא דחירות. בהמשך נראה למה דוקא שער החמישים.

הפתח של הבית

ספר 'דברים' נאמר כולו בפתחה של ארץ ישראל. הפתח של הבית של עם ישראל. הרב שליט"א מסביר, בית יהודי זה כמו בית המקדש. בכל בית יש פתח ועל פי מה שקורה בפתח נקבע הטבע של כל מה שיהיה בבית. לכן בפתח צריך שמירה. כי כמו שאדם מתחיל, כך הוא ממשיך כל החיים שלו, על אותה תשתית ראשונה. לכן שמים מזוזה לשמור על פתח הבית. על המזוזה כתוב שם ש.ד.י שזה ראשי תיבות 'שומר דלתות ישראל'.

כמו שיש פתח פרטי, יש פתח כללי. כשעם ישראל עומדים בגבולה של א"י, בעבר הירדן, הם נמצאים

פרשת דברים

בפתח של הארץ. שם בלק ובלעם רצו להכשיל אותם. שם גם היו סיחון ועוג, שהם בחינת המזוזה של הצד השני. כמו שיש מזוזה ששומרת על הבית, כך יש מזוזה של הס"א שמקשרת את האדם אליה ושומרת עליו שלא יתעורר, שלא יתקדם בדרך הרוחנית. אומר ה"נתיבות שלום", "סיחון ועוג היו ב' הקליפות הקשות ביותר, שישבו על מפתחי ארץ ישראל ולא הניחו לישראל להיכנס לתוכה" (נ"ש על התורה). כמו שקליפת הלב, אוחזת בלבנו ומונעת מאיתנו להתעורר ולשמוע את קול הנשמה, כך שמרו עוג וסיחון על ארץ ישראל, כדי למנוע את החיבור של עם ישראל עם ארצו. הם גם הגנו, מבחינה גשמית, על ז' העממים שישבו בארץ ישראל (מד"ר י"ט), שמרו שאותן ז' קליפות לא יאפשרו את החיבור לאור של ארץ ישראל. לכן, לפני שמשה רבנו פותח ב"אֵלֶּה הַדְּבָרִים", הוא מכה את עוג וסיחון, ופותח לעם ישראל את הפתח לקדושה של ארץ ישראל.

פנימיות

לפני שנכנס לענין התוכחה, חייבים עוד קצת להבין את החשיבות של הכניסה לארץ ישראל. כתוב בבראשית, "וַיִּבְרָךְ יִצְחָק מֵעֵדֶן, לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגֶּן; וּמִשָּׁם, יִפְרֹד, וְהָיָה, לְאַרְבְּעָה רְאשִׁים" (בראשית ב' י'). מהנהר יוצאים ארבע נהרות, הרביעי זה נהר פרת. הזוהר הקדוש מדבר על ארבעת הנהרות כעל ארבעת המדרגות פשט, רמז, דרש, סוד. נהר הפרת זה הסוד, פנימיות התורה. פרת שהוא פורה, כל הזמן נותן פירות, זה הפרי האמיתי, המח הפנימי. דרכי הלימוד של פשט, רמז ודרש, לעומת חלק הסוד של התורה, נחשבות לחלק הקליפה. הפרי האמיתי של התורה זה הסוד. חייבים ללמוד את שלושת הרבדים המקיפים כדי באמת להיכנס אל רובד הפנימי ולזכות לפרי האמיתי.

הדרך אל הפנימיות

הרב שליט"א אומר, ארץ ישראל שאליה עומד עם ישראל להיכנס, היא לא ארץ שמסתדרת בדרך הפשט, צריך פנימיות. כמו שיש בכל דבר פנימיות וחיצוניות, כך יש גם בארצות. ארץ ישראל זה הפנימיות ושאר הארצות זה החיצוניות. עם ישראל זה הפנימיות ושאר האומות זה החיצוניות. אז כשעם ישראל, שהוא הפנימי, נכנס לא"י, שהיא הפנימית, הוא צריך ללכת בדרך של פנימיות התורה. לכן כבר בדברי הפתיחה שלו משה רבנו אומר, "ה' אֵלֵינוּ דָּבָר אֵלֵינוּ, בְּחֶרֶב לְאָמֵר: רב-לְכֶם שָׁבֵת, בְּהַר הַזֶּה. פָּנוּ וְסַעוּ לְכֶם, וּבֵאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל-כָּל-שְׂכֵנָיו, בְּעֶרְבָה בְּהַר וּבְשִׁפְלָה וּבְגִבָּה, וּבְחוֹף הַיָּם--אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבִּינִי, עַד-הַנְּהַר הַגְּדֹל הַנְּהַר-פְּרָת". משה מראה לנו את הדרך איך להיכנס מהחיצוניות של התורה אל הפנימיות שבה. אל תשבו בהר הזה, כמו במעמד הר סיני, כי חורב זה הפשט של התורה, בחינת הקליפה. במקום זה, סעו לכם ולכו את כל המדרגות עד נהר הפרת, שזה הפנימיות של התורה, כך תוכלו באמת לשבת בארץ ישראל ולחיות חיים של פנימיות בארץ של פנימיות.

תוכחה ברמזים

נחזור לתחילת הפרשה ולדברי התוכחה הנאמרים בה. "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבָר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל, בְּעֶבֶר, הַיַּרְדֵּן", רש"י מפרש, "לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך, סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל". משה רבנו מזכיר לעם ישראל ברמזים, את כל מה שעשו במקומות שעברו בהם, את כל החטאים שחטאו. "בַּמִּדְבָּר בְּעֶרְבָה מוֹל סוֹף בֵּין-פְּאָרְן וּבֵין-תְּפֵל, וְלִבְנֵי וַחֲצֵרֶת--וְדִי זָהָב. אַחַד עֶשְׂרֵי יוֹם מֵחֶרֶב, דָּרַךְ הַר-שַׁעִיר, עַד, קִדְּשׁ בְּרִנְע". רש"י מפרש את הרמזים, 'במדבר' - על מה שהכעיסו במדבר, 'בערבה' - על מה שחטאו בבעל פעור בערבות מואב, 'מול ים סוף' - על מה שחטאו על ים סוף שרצו לחזור למצרים, 'בין פארן' - על מה שחטאו המרגלים במדבר פארן, 'ובין תפל ולבן, וחצרת, ודי זהב' - לא נמצאו מקומות כאלה, אלא 'לבן' מרמז על מה שחטאו במן שצבעו לבן, שאמרו עליו שהוא תפל, 'בחצרות' שזו מחלוקת קורח, 'ודי זהב' זהו חטא עגל הזהב שעשו.

תוכחה ברגע הפרידה

פרשת דברים

כפי שפירש זאת רש"י, משה אכן מדבר ברמז משום כבודם של ישראל. אבל כבר הקשו המפרשים, שאמנם בתחילה משה מדבר ברמז, אבל אח"כ הוא נכנס לפרטים בגלוי, מדבר על חטא העגל וכו'. אם כן, איפה אז כבודם של ישראל? צריך להיכנס לעומק, מן הפשט אל הפנימיות של הענין, כדי ללמוד את אומנות התוכחה ממשה רבנו.

ראשית, הענין פשוט, עד עכשיו משה רבנו לא הוכיח את עם ישראל כלל. אף על פי שמצאנו שהוא קורא להם טרחנים, נרגנים, שתמיד יש להם טענות, תמיד מתלוננים על הקב"ה, עליו ועל אהרון, הוא אף פעם לא נותן להם תוכחה ישירה. מפני שהתוכחה לא נועדה על מנת לקנטר סתם. היא חייבת להיות תכליתית. חייבת להועיל לאדם שמוכחים אותו, שישמע ויקשיב לדברי התוכחה וישנה את דרכו. עד עכשיו לא הגיע הזמן. אבל עכשיו משה רבנו קרוב למותו ויודע שהגיע הזמן להוכיח.

משה רבנו למד את התזמון הזה מיעקב אבינו. ליעקב היה חשבון ארוך עם בניו. אבל רק בדברי הפרידה שלו מהם, סמוך למותו, הוא פונה אליהם בתוכחה. אומר לראובן, "רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה... פְּחַז בְּמַיִם" (בראשית מ"ט ג'), אומר ללוי ושמעון, "שְׁמַעוֹן וְלֵוִי, אֲחִים... בְּקֶהְלֶם אֶל-תַּחַד כְּבֹדִי" (שם), מוכיח אותם בזמן שהתוכחה תתקבל בצורה הראויה. כאשר אדם מוכיח מישהו, רב הסיכויים שבכל פעם שיראה אותו, ייזכר בתוכחה ויתבייש. לכן, לפני הפרידה זהו זמן טוב.

כמו כן, כשאדם מדבר סמוך למותו, ברור שהוא לא מדבר מתוך שנאה, מתוך נקמה. למרות שיש גם מקרים כאלה. מסופר בספר חסידים על שתי שכנות שתמיד היה ריב ביניהן. אחת מהן חלתה מאוד והיתה גוססת. סמוך למותה, היא ביקשה שיביאו את השכנה שלה. כשבאה השכנה, היא אמרה לה, בואי אני אתן לך נשיקה לפני שאני נפרדת מהעולם הזה. כשהתכופפה השכנה, היא נתנה לה נשיכה, הורידה לה חתיכה מהאף ואמרה, זהו, עכשיו לקחתי נקמה ואני יכולה למות בשקט. טוב, יש גם כאלה, אבל אנחנו לא רוצים להיות מאלה.

על כל פנים, מי שהולך לעולמו, יודעים שלרב אין לו חשבונות של נקמה. יש רק יחידים, כמו הסיפור הזה, שאפילו ברגע האחרון יש להם יצר של נקמה. רב בני האדם, ברגע האחרון, יש להם יצר טוב, הם רוצים רק להשפיע לטובה, להיות לתועלת. במובן מסוים, לחזק את כח החיים.

תכלית התוכחה

דיברנו כבר בפרשת 'פנחס' על כך שתוכחה היא אומנות עדינה ומורכבת. תוכחה אמיתית פירושה, אדם הרואה אדם אחר שנמצא במדרגה נמוכה והוא רוצה להעלות אותו, שלא יישאר בשפלות שלו. הגבוה יכול להעלות את הנמוך, מושיט לו יד ומרים אותו. הוא צריך להיות לא רק גבוה, אלא גם חזק, להחזיק גם את עצמו וגם את זה שהוא מרים. צריך גם שהשני ירצה שירימו אותו, אחרת זה קשה פי עשר, אפילו בלתי אפשרי. כידוע, אין כפיה ברוחניות, צריך שיהיה לאדם רצון לעלות, צריך שתהיה לאדם הנכונות לשמוע. לא דומה להחזיק על הידיים ילד קטן כשהוא ער, לילד קטן שהוא ישן. משקלו של הישן גדול פי כמה, והמשל ברור.

קשר של אהבה

במעמד זה משה רבנו רוצה להעלות בבת אחת, את כל כלל ישראל. התופעות שהוא מדבר עליהן, לא היו תופעות של יחידים, אלה היו תופעות שנבעו מתוך המציאות של הכלל. בכל זאת, למרות שמדובר במשה רבינו, בחיר האומה, נשאלת השאלה, איך הוא מצליח לעשות את זה, לעורר עם שלם? הרב שליט"א מסביר, משה רבנו יוצר עם כל העם קשר עמוק, מקרב את כולם אליו. הדרך היחידה, הטובה ביותר, לקרב את השני, זה לגלות אליו אהבה גדולה. "בְּמַיִם, הַפְּגִים לַפְּגִים- בְּן לֵב-הָאָדָם, לְאָדָם" (משלי כ"ז י"ט). כשאחד אוהב את השני, השני אוהב אותו בחזרה. אהבה זה חומר דביק. אפשר אפילו להשיג שליטה עם אהבה. אנחנו חושבים על שליטה כעל דיקטטורה. אבל, השלטונות האלה תמיד נפלו בסוף. השליטה של אהבה היא זאת שהחזיקה מעמד. המשמעת הכי טובה זאת משמעת של אהבה. אנחנו נשמעים לאדם כשאנחנו אוהבים אותו, כשמקבלים ממנו אהבה. אם אחד רוצה לשלוט על מישהו, שיאהב

פרשת דברים

אותו. אם הוא כבר אוהב אותו, שיגביר את האהבה. לא מדובר, ח"ו, על שליטה מתוך מניעים שליליים, אלא על שליטה כדי להדריך את אותו אדם בדרך הנכונה.

משה רבנו עורר את האהבה בכך שדחף את העם למלחמה עם מדיין למרות שידע שאחר כך יצטרך למות. זאת היתה מחוות האהבה האחרונה שלו לעם ישראל. הוא יוצא למלחמה בעבורם, הוא לא מתמהמה, למרות שידע שיצטרך לאחר מכן לסיים את חייו, והתוצאה היא שעכשיו הם משוכנעים שיש להם אוהב גדול.

בנוסף, הם רואים שהוא עומד להיפרד מהם, הם כבר מרגישים את החיסרון. כל הזמן הם התלוננו על משה, עכשיו הם סוף, סוף, מבינים מה שהיה להם בידיים. ככה זה כשנפרדים ממישהו. אומר הרב שליט"א, רק כאן הם מוכנים לשמוע את משה רבנו מפני שזה מרעיף עליהם טל של תחיה, כל מילה מחיה אותם. לכן הוא מתחיל לדבר ברמז, וברגע שהוא רואה שהם מרגישים את הקשר, אז אפשר כבר לדבר בשפה ברורה וגלויה. לכן, בהמשך הפרשה, אנו קוראים דברי תוכחה גלויה.

שער החמישים

באמצעות דבריו של הרב שליט"א, ניכנס עוד אל פנימיות המהלך של משה רבנו. מוסבר בכתובים שישנם חמישים שערי קדושה וכתוב שכולם ניתנו למשה חוץ מאחד. לכן נאמר, "וַתִּסְפְּרֵהוּ מִעֵט, מֵאֲלָקִים" (תהילים ח' ו'). הדרגה הכי גבוהה של גילוי אלוקות זה שער החמישים, ספירת הבינה. השם אלקים מייצג את ספירת הבינה. משה רבנו הגיע לשער החמישים רק לפני מותו. לכן כתוב שהוא מת על הר נבו, הר נבו זה אותיות נ' בו. זאת אומרת, שבאותו זמן השיג את שער החמישים.

הרב שליט"א מסביר, חמישים זה לא מספר נוסף על ארבעים ותשע, אלא זו מציאות חדשה לגמרי. עד ארבעים ותשע יש לכל שער מדרגה בפני עצמה. אדם עולה שער ועוד שער ויש הבדלי מדרגות בין השערים. כל אחד הוא יחידה בפני עצמה. שער החמישים זה השער הכולל, שלא רואים שום חילוקי דברים, שהכל זה כמו אינסוף, אין שם הגבלות, פירודים והבדלות. מקום של אחדות, איפה שגם החושך מאיר כמו אור, מקום שאפשר לדבר את כל הפרטים של התוכחה.

כאשר משה רבנו מדבר אליהם לפני מותו, הוא מדבר משער החמישים, מהמדרגה שהשיג. כתוב, "אֵלֶּה הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל" - בגימטרייה 'כל' זה חמישים. בנוסף לכך, "אֵלֶּה" זה אותיות לאה, רמז לספירת הבינה - השער החמישים.

שער החמישים גם מקביל למדרגה של תשובה מאהבה. בתשובה מאהבה, תשובה עילאה, עוונות האדם נהפכים לו לזכויות. לכן, מהמקום הזה, משה יכול לפרט את כל העוונות, ובעצם בכך הוא מוסיף להם זכויות.

חזרה להר סיני

כיון שהדיבור הוא משער החמישים שכולל את כולם, משה רבנו יכול לדבר אל הכלל. בדרך של אהבה, באומנות גדולה, משה מחזיר אותם לאותה הדרגה שהיו בהר סיני. בהר סיני השם דיבר אליהם ושם הם גם כן היו בשער החמישים, במצב הכולל של, "וַיִּתֶּן-שֵׁם יִשְׂרָאֵל" (שמות י"ט ב') - כאיש אחד, בלב אחד (רש"י). עם ישראל היו שם במצב של אהבה גדולה אחד לשני, אחדות שלמה. אותו הדבר, פה, ברגעיו האחרונים, הצליח משה רבנו לגלות את האהבה הגדולה שלו לעם ונתגלתה האחדות של כל העם סביב למשה רבנו. לכן, זאת שוב אותה המדרגה כמו במתן תורה. שם השם דיבר וכאן זאת 'תורת משה', והכל באחדות גמורה.

תוכחה מעוררת

דבר אחרון הוא בענין ארץ ישראל. כתוב, "רָאָה בְּתַתִּי לְפָנֶיכֶם, אֶת-הָאָרֶץ בָּאוּ, וַיִּרְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר, לְתֶת לְךָ, וְלְזָרְעֶם אֶסְרִיָּהֶם". מדובר כאן על דרגה גבוהה של ראייה. בדרך הפנימיות, הרב שליט"א מראה לנו שלא מדובר רק על עם ישראל דאז. אלא, כמו שאנו

פרשת דברים

אומרים תמיד, התורה היא תורת חיים, היא חיה כאן ועכשיו, אקטואלית היום כבכל זמן אחר. צריך להתחיל לראות את המציאות בראיה גבוהה יותר. משה רבנו אומר, פתחתי לכם פתח כדי לראות את הארץ. אני מראה לכם שאותם הגיבורים, האויבים שיושבים פה הם חלושים, בלי שום כח. עם ישראל תמיד חי עם כל כך הרבה אויבים מסביב. אנחנו מוקפים בעולם של מליארדים, שאף אחד לא אוהב אותנו. זה אולי לא נעים לשמוע, אבל זה כך.

מוסיף הרב שליט"א, השורש של זה, הצרה הגדולה ביותר, היא שאנחנו שונאים את עצמנו. אנחנו צריכים להבין את המצב הזה. צריך לרשת את הארץ, צריך לדעת בדיוק בשביל מה רוצים את הארץ? מה מחפשים פה? בשביל מה באים הנה? יש לנו מטרה אחת, "באו, וְרָשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם, וְלְזָרְעָם אַחֲרֵיהֶם", זהו ציווי אלוקי, אין לנו מטרה אחרת.

הרב שליט"א ממשיך, אנחנו מסתכלים סביב, בשביל מה בנינו מדינה? בשביל להיות מדינה קטנה, מפגרת... אנחנו אומרים, בואו נעשה כביש חוצה ישראל, נעשה גשרים, נעשה שלום, ניכנס למשפחת העמים, נהיה ככל העמים. הפסיכולוגיה היא, שאנחנו נהיה ככל הגויים, נכניס את כל התרבויות מבחוץ, אפילו התרבות הכי מאוסה, אנחנו נאמץ אותה. אבל התורה אומרת, אתם צריכים לבא לרשת את הארץ אשר נשבע השם לאבותיכם - לבא מכח האבות, בזכות האבות, המשך של האבות. אז, "נִמְגֹוּ כָּל-יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם" (יהושע ב' ט'). אז כל הגיבורים נהפכים ליתושים שאין להם שום כח ועוצמה. אז אתם יכולים להתגבר עליהם, בלי שום בעיות ולא על ידי מלחמה. עם ישראל צריך לעסוק בתכלית של העולם. אין לו זמן להתעסק במלחמות עם העמים. כל המלחמות היו רק כדי להיכנס לארץ ישראל, לטהר את הארץ מהרשעות שדבקה בה, שהורשה בה ע"י כל יושביה הקודמים.

מסיים הרב שליט"א, יש חוק ברוחני, שהקטן מתבטל בפני הגדול. כל מה שאנו רואים שהגויים הרימו ראש, זה רק בגלל שאנחנו מקטינים את עצמנו. לא מכירים בדרגה הגבוהה של העם הנבחר. להפך, אנחנו אומרים, אולי נתחלף פעם. מה יש לנו מזה שאנחנו העם הנבחר? יש לנו רק צרות צרורות, למה לעשות אפליה? אתם תהיו העם הנבחר ואנחנו נהיה ככל הגויים בא"י. אז אם אנחנו לא מעריכים מספיק את עצמנו, איך אנחנו רוצים שהזרים יכבדו אותנו? ההשפלות הן בגלל שאנחנו משפילים את עצמנו. הפתרון הוא שעם ישראל יהיה מכובד, שלא נחיה בפרד מפני העולם. כאשר עם ישראל יכיר את הערך שלו ויגלה את החכמה שלו, את התבונה שלו ואת היופי שלו וכל המעלות שיש לו, אז כל האומות יכבדו אותנו. לא כדי שנזכה לשליטה דיקטטורית בהם, עם סגולה, נעלה ויהיר, אלא כדי שנזכה לשלוט בהם שליטה של אהבה, להיות צינור השפעה של אור לכל הבריאה כולה.

דבר אישי

הפרשה נוגעת בנו רגע לפני תשעה באב. בתשעה באב נחרב בית המקדש שלנו פעמיים. בפעם האחרונה זה היה בעוון שנאת חנם. קוראים לנו דור הגאולה, אבל אנחנו גם דור החורבן. אלפיים שנה חלפו ואנחנו עדין חיים את התוצאות הקשות של השנאה, של החורבן. תוצאות כל כך הרסניות שהגענו למצב שרבים בינינו אינם מודעים אפילו לגודל האובדן והחיסרון. לא בכדי, הפרשה הזאת מגיעה דוקא עכשיו. ללמד אותנו מה חשוב, להפנות זרקור של תודעה אל המקומות שזקוקים להחלמה. תוכחה שבאה לגרום לנו לעשות חשבון נפש אישי, פרטי, כללי, לאומי. לעורר בנו מחדש את הכח של אהבת הזולת, הערכת ואהבת ישראל. ללמד ולהזכיר לנו את המשמעות האמיתית של הישיבה בארץ ישראל. איזו זכות נפלה בחלקינו, לחיות, לצעוד, לנשום בארץ ישראל. התוכחה של משה רבנו היא קריאה להתעוררות. חייבים להתעורר בהערכה מחודשת להיותנו עם מיוחד, בארץ מיוחדת, עם עם תכלית ברורה, עם שזקוק לאהבה גדולה.

פרשת דברים